

หัวข้อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี
ชื่อและนามสกุล นายสมชาติ คิวงประเสริฐ
แขนงวิชา การจัดการการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์สมเกียรติ จันทร์ไพแสง
2. รองศาสตราจารย์ ดร. คุณิต เวชกิจ

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑล จำเริญพุดกัญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์สมเกียรติ จันทร์ไพแสง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. คุณิต เวชกิจ)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัย นายสมชาติ คิ้วประเสริฐ รหัสนักศึกษา 2519000703

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์สมเกียรติ จันทร์ไพแสง (2) รองศาสตราจารย์ ดร. คุณิต เวชกิจ
ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (2) ศึกษาปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ (4) วิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ เป็น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ สำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 (ชลบุรี) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี จำนวน 5 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 26 คน และเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการ จำนวน 6 คน โดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พ.ศ. 2537 รวมเป็นเวลา 17 ปี เพศหญิงและชายเท่ากัน ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 61 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและปริญญาตรี มีสมาชิกในครัวเรือน 4 - 5 คน อาชีพหลักของครอบครัว คือ การเกษตร โดยมีพื้นที่ทำกินทั้งหมด จำนวน 10 - 30 ไร่ พื้นที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 10 - 30 ไร่ มีรายได้/ปี 150,001 - 200,000 บาท มีรายจ่าย/ปี 150,001 - 200,000 บาท (2) ปัญหา/อุปสรรค ปัญหาที่สำคัญได้แก่ เกษตรกรไม่จำกัดวัชพืช ไถพรวนดิน และต้นไม้ตายแล้วไม่ปลูกซ่อม สาเหตุการตายของต้นไม้ที่ปลูก พบว่า ปัญหาโรคและแมลง (3) แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ พบว่า ควรมีการพัฒนา 3 ด้าน คือ ด้านนโยบายการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้และด้านเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ (4) กลยุทธ์ในการดำเนินการโครงการ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก คือ ให้ความสำคัญส่วนตระหนักถึงความสำคัญของการเพิ่มพื้นที่สีเขียว กลยุทธ์เชิงป้องกัน คือ เพิ่มเงินสนับสนุนให้มีความเพียงพอ กลยุทธ์เชิงแก้ไข คือ การพัฒนาระบบการบริหารโครงการไม่ให้ซับซ้อน ยุ่งยาก ลดขั้นตอนการทำงาน และกลยุทธ์เชิงรับ คือ สร้างความต่อเนื่องของนโยบาย

คำสำคัญ ไม้เศรษฐกิจ ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาการปลูกไม้เศรษฐกิจ

Thesis title: Development Guidelines of the Economic Tree Planting Promotion Project in Chonburi Province

Researcher: Mr. Somchat Duengprasert; **ID:** 2519000703;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);

Thesis advisors: (1) Somkiat Chanpaiseang, Associate Professor;

(2) Dr. Dusit Wechakit, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the basic conditions of farmers who participated in the economic tree plantation project; (2) to investigate the problems of farmers who participated in the project; (3) to investigate approaches to develop the project; and (4) to analyze and identify guidelines for developing the economic tree plantation project.

The sample population for this research consisted of 5 forestry-promotion extension officers from Forest Resource Management Office 9 (Chonburi), Chonburi Provincial Office of Natural Resources and Environment; 26 farmers who participated in this project; and 6 farmers who quit the project; chosen through purposive sampling. Data were collected using a structured interview form and participatory seminar.

The results showed that (1) Of the farmers who participated in this project since 1994 (total 17 years), equal numbers were male and female. Most were older than 61, educated to the level of primary school or bachelor's degree, had 4-5 family members, and owned 1.6 – 4.8 hectares of cultivated land, all of which was used for the economic tree plantation project. Their mean income range was 150,001 – 200,000 baht per year, and their mean expenses were 150,001 – 200,000 baht per year. (2) The major problems with this project were that the participants did not weed or plow the tree plantations and did not do any replacement planting. The main causes of tree death were disease and insects. (3) Improvements in 3 areas are recommended for developing the economic tree plantation project: the official promotion policy, forestry-promoting extension officers, and farmers who participate in the project. (4) By using SWOT analysis and TOWS matrix, SO strategy is to raise awareness about the importance of green areas, ST strategy is to increase supporting funds, WO strategy is to develop the project management by making it less complicated and reducing the steps in the working process, and WT strategy is to keep the continuity of policy.

Keywords: Economic tree, Economic tree planting promoting, Guidelines to develop the economic tree plantation

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์งานศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ในที่นี้ใคร่ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สมเกียรติ จันทร์ไพแสง และรองศาสตราจารย์ ดร. คุณิต เวชกิจ ที่ได้ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร. มณฑล จำริญพฤกษ์ ที่กรุณาเป็นประธานการตรวจวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำที่ทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 (ชลบุรี) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี เกษตรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในท้องที่จังหวัดชลบุรีและเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในท้องที่จังหวัดชลบุรี ที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องและให้ความช่วยเหลือ ผลักดันให้ผู้วิจัยสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้ด้วยดี ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลของการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ และเป็นประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการฯ ในอนาคตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ต่อไป

สมชาติ ต้วงประเสริฐ

กรกฎาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ความเป็นมาของการปลูกสร้างสวนป่าในประเทศไทย	7
วัตถุประสงค์ของรัฐในการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนป่า	8
นโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ	9
ความเป็นมาของการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ	14
โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ	17
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อเศรษฐกิจ	19
การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix	25
ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดชลบุรี	27
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	35
วิธีการศึกษา	35
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา	35
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษา	35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล	36
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การสร้างเครื่องมือวิจัย	37
การวิเคราะห์ข้อมูล	37
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	39
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้และเกษตรกร	39
ตอนที่ 2 ปัญหาอุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วม โครงการส่งเสริม ปลูกไม้เศรษฐกิจ	48
ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ	56
ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริม การปลูกไม้เศรษฐกิจ	64
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	73
สรุปผลการวิจัย	73
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	79
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	88
ก รายชื่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้	89
ข รายชื่อเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2540 จำนวน 26 คน	91
ค รายชื่อเกษตรกรที่ได้รับอนุญาตให้ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2552 จำนวน 6 คน	93
ง แบบสัมภาษณ์	95
จ ภาพกิจกรรมการจัดสัมมนาแบบมีส่วนร่วม	110
ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 สภาพพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ จำนวน 5 คน.....	39
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำนวน 26 คน.....	41
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำนวน 6 คน.....	45
ตารางที่ 4.4 ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ จำนวน 5 คน.....	48
ตารางที่ 4.5 ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำนวน 26 คน.....	51
ตารางที่ 4.6 ปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำนวน 6 คน.....	54
ตารางที่ 4.7 แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจด้านนโยบาย การส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ จำนวน 5 คน.....	56
ตารางที่ 4.8 แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจด้านเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมป่าไม้ตามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ จำนวน 5 คน.....	57
ตารางที่ 4.9 แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ด้านเกษตรกร ที่เข้าร่วม โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตามความคิดเห็นของเกษตรกร ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ จำนวน 26 คน.....	61
ตารางที่ 4.10 สรุปปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกของโครงการ.....	67
ตารางที่ 4.11 การวิเคราะห์ TOWS matrix ของโครงการ.....	69

ญ

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย..... 3

